

Datum
2020-11-20

Ert datum
2020-07-06

Vårt diarienummer
ADM/2020:391

Er beteckning
U2020/03826/GV

Utbildningsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning (SOU 2020:33)

Centrala studiestödsnämnden (CSN) lämnar följande synpunkter på förslagen i betänkandet. I övriga delar har CSN inga synpunkter.

Sammanfattning

- CSN föreslår att det nya stödet för inackordering ska heta bidrag till studieboende.
- CSN avstyrker förslaget om prövning av motsvarande utbildning för kommunal vuxenutbildning och folkhögskola och föreslår undantag för dessa skolformer genom justeringar i de i betänkandet föreslagna 2 kap. 8 och 8 e §§ studiestödsförordningen (2000:655).
- CSN föreslår att undantaget i 2 kap. 8 d § 1 studiestödsförordningen även ska gälla sådan utbildning hos en enskild huvudman som omfattas av ett beslut enligt 16 kap. 13 § eller 19 kap. 12 § skollagen.
- CSN önskar ett klagörande av hur avstånd och restid till utbildning utanför hemorten ska beräknas.
- CSN lyfter behovet av att den föreslagna bestämmelsen i 2 kap. 8 d § 3 studiestödsförordningen om undantag att pröva motsvarande utbildning för utlandssvenska studerande utreds vidare, mot bakgrund att den kan strida mot EU-rätten.
- CSN föreslår att det i 2 kap. 31 § studiestödsförordningen föreskrivs en möjlighet till undantag från kravet på styrkande av eget boende, när ett sådant styrkande bedöms uppenbart obehövligt.
- CSN föreslår att rätten för CSN att lämna ut uppgifter om det nya stödet enligt studiestödsdataförordningen (2009:321) kompletteras med en uppgiftsskyldighet för CSN gentemot kommunerna för motsvarande uppgift. CSN föreslår även en justering i skrivningen i 15 § studiestödsdataförordningen.
- CSN beräknar att myndighetens administrativa kostnader för genomförande av förslaget kommer uppgå till 1,95 miljoner kronor

CSN Huvudkontoret

Postadress
851 82 Sundsvall

Telefon
060-18 60 00

Telefax
060-18 61 93

Webbadress
www.csn.se

per år. Kostnaderna för systemutveckling beräknas uppgå till 31 miljoner kronor.

- CSN föreslår att ändringarna i studiestödsförfattningarna ska träda i kraft den 1 juli 2023.

6.6.8 Sammanhållen yrkesutbildning i komvux ska definieras i skollagen

CSN har inga synpunkter på förslaget, men vill framföra följande.

Om en definition av sammanhållen yrkesutbildning leder till att kurskoder behöver ändras vill CSN lyfta vikten av att de nya kurskoderna endast används för utbildning som påbörjas efter ikraftträdandet. Studerande som påbörjat sina studier på en kurskod behöver få slutföra utbildningen på samma kurskod. Om kurskoderna ändras under pågående utbildning kan det leda till en dubbelrapportering mot CSN, vilket ger att CSN kan komma att räkna samma kurs två gånger. Detta kan i sin tur leda till felaktiga utbetalningar och återkravssituationer.

7.3.1 Staten ska ansvara för ett nytt studiebidrag till eget boende

CSN tillstyrker förslaget.

Ett statligt huvudmannaskap genom CSN ger bättre förutsättningar för en likvärdig, enhetlig och rättssäker prövning än nuvarande ordning. De nackdelar CSN kan se med förslaget är att CSN inte har samma lokalkännedom som kommunerna när det gäller skolornas utbildningsorter och utbildningsutbud eller kommunernas allmänna kommunikationer, restider och avstånd. Detta kan i sin tur leda till längre utredningstider och att de studerande därmed får vänta lite längre på sina beslut. Nämnade nackdelar övervägs dock av de fördelar utredningen redovisat.

7.3.2 Studiebidrag till eget boende ska regleras i studiestödslagen

CSN tillstyrker förslaget, med reservation för det föreslagna namnet på det nya bidraget – studiebidrag till eget boende. CSN föreslår att det nya bidraget istället ska heta bidrag till studieboende.

CSN hanterar för närvarande två olika bidrag som båda ibland, utanför CSN, brukar kallas *studiebidrag* (studiebidrag inom studiehjälp och bidragsdelen inom studiemedel), vilket ger upphov till hopblandningar och missförstånd hos såväl kunder som samarbetspartners. Att införa ytterligare en form av studiebidrag i form av studiebidrag till eget boende riskerar att försvåra situationen än mer.

CSN konstaterar också att hänvisningen i det föreslagna namnet till *eget boende* är missvisande, främst ur två perspektiv. För det första ger namnet sken av att alla studerande med eget boende skulle kunna få bidraget, vilket inte är tanken

enligt förslaget. Det skulle kunna ge upphov till missförstånd och att många därmed får en felaktig bild av att de kan ha rätt till bidraget. För det andra är det många som kan bli aktuella för stödet som inte har något eget boende, utan som istället bor inneboende. Att ta in eget boende i namnet på bidraget skulle kunna ge upphov till att en sådan studerande avstår från att söka stödet då han eller hon inte upplever sig ha ett eget boende.

Genom att ge stödet namnet bidrag till studieboende anser CSN att det blir mer rättvisande och att fler kommer förstå vilken grupp studerande som stödet är avsett för.

7.3.3 Bidrag ska lämnas om motsvarande utbildning saknas på hemorten

Vad ska avses med motsvarande utbildning inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan?

Riksrekryterande utbildningar – kommunala och enskilda
CSN föreslår en justering i förslaget till 2 kap. 8 d § 1 studiestödsförordningen.

Enligt förslagen i betänkandet ska ett nytt studiebidrag till eget boende kunna lämnas även om en motsvarande utbildning finns på den studerandes hemort om utbildningen är riksrekryterande enligt 16 kap. 45 §, 17 kap. 20 § eller 19 kap. 37 § skollagen. Dessa bestämmelser i skollagen tar enbart sikte på utbildningar hos kommunala huvudmän. CSN kan inte se någon anledning till varför undantaget enbart ska gälla utbildningar hos kommunala huvudmän. För att undantaget ska bli tillämpligt även för motsvarande utbildningar hos en enskild huvudman, som alltså också kan ha motsvarande riksrekryterande utbildningar, krävs hänvisningar till ytterligare bestämmelser i skollagen. I 2 kap. 8 d § 1 studiestödsförordningen bör därför hänvisningar även göras till 16 kap. 13 § och 19 kap. 12 § skollagen. Förslaget till ny 2 kap. 8 d § studiestödsförordningen kan därmed justeras enligt nedan.

Förslag i SOU 2020:33

CSN:s förslag

2 kap.

8 d §

Även om en motsvarande utbildning finns på den studerandes hem-ort, får studiebidrag till eget boende lämnas om

Även om en motsvarande utbildning finns på den studerandes hemort, får studiebidrag till eget boende lämnas om

1. utbildningen är riksrekryterande enligt 16 kap. 45 §, 17 kap. 20 § eller 19 kap. 37 § skollagen (2010:800), 2. [...]	1. utbildningen är riksrekryterande enligt 16 kap. 45 §, 17 kap. 20 § eller 19 kap. 37 § skollagen (2010:800), <i>eller en sådan utbildning hos en enskild huvudman som omfattas av ett beslut enligt 16 kap. 13 § eller 19 kap. 12 § skollagen,</i> 2. [...]

Vad ska avses med motsvarande utbildning när det gäller annan utbildning?

CSN avstyrker förslaget att det ska göras en prövning av motsvarande utbildning för komvux och folkhögskola. CSN föreslår ett undantag för dessa skolformer och med anledning därav justeringar i de i betänkandet föreslagna 2 kap. 8 och 8 e §§ studiestödsförordningen (2000:655).

CSN bedömer att förslaget om prövning av motsvarande utbildning för annan utbildning, när det gäller just kommunal vuxenutbildning (komvux) och folkhögskola, skulle medföra ett onödigt krångligt regelverk som ger upphov till en påtaglig oförutsägbarhet för de studerande och en oenhetlig prövning inom en och samma skolform när motsvarande utbildning ska prövas för vissa studerande men inte för andra.

Att CSN inte avstyrker förslaget om prövning av motsvarande utbildning för annan utbildning i sin helhet har sin grund i att det finns andra utbildningar än komvux och folkhögskola som omfattas av annan utbildning, där det fortfarande är motiverat att göra en prövning av motsvarande utbildning. Det gäller exempelvis IB-utbildningar (International Baccalaureate) och A3-utbildningar. Dessa utbildningar ges nästan uteslutande som sammanhållna utbildningar vilket gör att rätten till studiebidrag till eget boende blir mer renodlad, lättöverskådlig och förutsägbar. Avvikelse inom sammanhållna utbildningar får inte samma konsekvenser för de studerande som när prövningen av motsvarande utbildning ska göras mot enstaka, separata kurser inom komvux och folkhögskola.

Bakgrunden till CSN:s ställningstagande att studerande vid komvux och folkhögskola ska undantas från kravet på prövning av motsvarande utbildning följer under de första tre kursiverade rubrikerna nedan. Under de efterföljande kursiverade rubrikerna följer annat som CSN väljer att uppmärksamma.

CSN föreslår ett undantag för alla komvuxstuderande

CSN finner att undantaget från kravet på att pröva motsvarande utbildning i 2 kap. 8 § första stycket andra meningen är svårt att förstå och blir svårt att tillämpa. CSN har inte någon möjlighet att kontrollera vilka som har rätt att läsa på komvux på gymnasial nivå utanför den egna kommunen enligt 20 kap. 19 d § skollagen, varför CSN i prövningen skulle behöva utgå från att alla

som läser på gymnasial nivå på komvux utanför den egna kommunen omfattas av undantaget. Detta innebär att ingen prövning av motsvarande utbildning skulle göras för någon som läser på gymnasial nivå på komvux utanför den egna kommunen.

CSN har svårt att se anledningen till att undantaget ska begränsas till enbart de som läser utanför den egna kommunen på *gymnasial* nivå. Det finns en liten grupp studerande (ca 400 studerande per läsår) som är under 20 år och som läser på *grundläggande* nivå på komvux. Dessa omfattas alltså inte av det i utredningen föreslagna undantaget även om de läser utanför den egna kommunen, trots att även de har rätt att läsa på komvux enligt skolförfattningarna¹. Därutöver ser CSN att förutsebarheten för de studerande skulle bli alltför liten i de fall de läser på både grundläggande och gymnasial nivå samtidigt. För grundskolekurserna skulle CSN då behöva pröva om motsvarande utbildning finns på den studerandes hemort, medan de kurser som den studerande läser på gymnasienivå skulle undantas från den prövningen. Ett undantag som gäller oavsett utbildningsnivå skulle blir mer förutsebart och lättöverskådligt, såväl för de studerande som för skolorna.

Om då alla studerande på en kommunal vuxenutbildning utanför den egna kommunen ska undantas från kravet på prövning av motsvarande utbildning ställer sig CSN frågande till varför det ska göras en prövning av motsvarande utbildning för de som väljer att läsa inom den egna kommunen. Läsåret 2019/2020 var det totalt knappt 5 000 studerande under 20 år som läste på komvux. Hur många av dessa som studerade inom den egna hemkommunen är oklart, men CSN bedömer att det sannolikt bör vara få yngre studerande på komvux som läser inom sin hemkommun och samtidigt väljer att bosätta sig på en annan studieort än hemorten. För att de ska kunna få det nya bidraget krävs dessutom att de sökande uppfyller avstånds- eller restidskravet. Risken att bidraget skulle utnyttjas i syfte att skaffa egen bostad på eller i närheten av hemorten bör därmed vara minimal.

För en större enhetlighet och förutsägbarhet för de studerande och för att få till stånd ett enklare regelverk är CSN:s bedömning därför att undantaget bör omfatta alla som läser på komvux, alltså oavsett om de läser på grundläggande eller gymnasial nivå och oavsett om studierna bedrivs inom eller utanför den egna kommunens gränser. I annat fall skulle det vara en förhållandevis liten grupp yngre komvuxstuderande som skulle exkluderas från undantaget.

¹ Av 3 kap. 2 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning framgår att behörig att tas emot till kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå samt kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning är också den som är yngre än det som anges i 20 kap. 11 § eller 20 § första stycket respektive 20 kap. 11 a § första stycket eller 20 a § första stycket skollagen (2010:800), om det med hänsyn till den sökandes personliga förhållanden finns särskilda skäl.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår CSN följande justeringar i de i utredningen föreslagna 2 kap. 8 och 8 e §§ studiestödsförordningen.

Förslag i SOU 2020:33

CSN:s förslag

2 kap.

8 §

En studerande som har ett *eget* boende utanför hemmet kan få studiebidrag till eget boende vid studier utanför hemorten, om en motsvarande utbildning saknas på hemorten. *Någon prövning av om motsvarande utbildning saknas på hemorten ska inte göras i fråga om den som har rätt att delta i utbildning på gymnasial nivå i en annan kommun än sin hemkommun eller i en region enligt 20 kap. 19 d § skollagen (2010:800).*

En utbildning anses ligga utanför hemorten om färdvägsavståndet mellan hemmet och skolan är minst 40 kilometer enkel väg, eller om restiden tur- och retur mellan hemmet och skolan är minst två timmar.

En studerande som har ett boende utanför hemmet kan få studiebidrag till eget boende vid studier utanför hemorten, om en motsvarande utbildning saknas på hemorten.

En utbildning anses ligga utanför hemorten om färdvägsavståndet mellan hemmet och skolan är minst 40 kilometer enkel väg, eller om restiden tur- och retur mellan hemmet och skolan är minst två timmar.

8 e §

Även om eleven ska delta i utbildning på hemorten eller om en motsvarande utbildning finns där får studiebidrag till eget boende lämnas om

1. den studerande läser på en folkhögskola och bor på internat på skolan, eller
2. det finns synnerliga skäl.

Även om eleven ska delta i utbildning på hemorten eller om en motsvarande utbildning finns där får studiebidrag till eget boende lämnas om

1. den studerande läser på en folkhögskola,
2. den studerande läser på en kommunal vuxenutbildning, eller
3. det finns synnerliga skäl.

Skolornas rapportering möjliggör inte prövning utifrån kursinnehåll

En omständighet som skulle försvåra för en prövning av motsvarande utbildning utifrån kursinnehåll på komvux i enlighet med utredningens förslag är att CSN endast kan få rapporter om exakt vilka kurser studerande läser från de komvuxskolor som ingår i ett särskilt rapporteringssystem, den s.k. komvuxrutinen. I den rutinen rapporterar de anslutna skolorna uppgifter (t.ex. registreringar, förlängningar och avbrott) till CSN via fil och varje kurs som den studerande läser rapporteras separat.

För att kunna pröva om en motsvarande kurs finns på hemorten behöver CSN därutöver ha kännedom om *alla* kurser som erbjuds på de kommunala vuxenutbildningarna på hemorten. Vilka kurser som varje enskild skola erbjuder de studerande har CSN inte tillgång till idag.

Från de skolor som valt att inte ansluta sig till CSN:s komvuxrutin kan CSN inte få maskinell rapportering om vilka exakta kurser studerande ska läsa. I stället redovisas utbildningsnivå och det totala antal poäng som en studerande läser under den aktuella perioden. Om det ska göras en prövning av motsvarande utbildning för komvux skulle detta innebära att studerande som läser vid de skolor som valt att inte ansluta sig till den s.k. komvuxrutinen skulle behöva lämna in en individuell kursplan till CSN i början av varje termin och vid varje efterföljande ändring, vilket försvårar ansökningsförfarandet för de studerande.

Ingen förutsebarhet p.g.a. att kurserna rapporteras in ojämnt under läsåret

En annan omständighet som skulle försvåra för en prövning av motsvarande utbildning utifrån kursinnehåll är att komvuxskolor inte rapporterar in samtliga kurser som en studerande ska läsa under terminen till CSN redan vid kursstart, eftersom det ligger i skolformens natur att eleven ska kunna anpassa sin utbildning allt eftersom. Skolorna rapporterar ofta endast en eller ett fåtal kurser vid terminens början, varefter de, under terminens gång, bygger på med rapporteringar om efterföljande kurser. De studerande meddelar inte heller i någon ansökan till CSN vilka kurser de tänkt läsa under terminen, eftersom prövningen bygger på skolans rapporter. Då den studerande inte alltid har klart för sig redan vid terminsstart vilka samtliga kurser denne ska läsa under senare delen av terminen blir det problematiskt att pröva motsvarande utbildning för exempelvis hel termin. Alternativet att göra en ny prövning av motsvarande utbildning kurs för kurs löpande under terminens gång vore på många sätt olämpligt och skulle leda till att den studerande inte skulle kunna förutse sin rätt till stöd längre än för de veckor varje enskild kurs sträcker sig. Små förändringar i den studerandes kursval skulle då kunna få stora konsekvenser för den studerandes rätt till bidrag. Dessutom skulle prövningen försvåras när studerande väljer att läsa parallellt på skolor i olika kommuner eller väljer att läsa på olika nivåer samtidigt (grundskole- och gymnasienivå).

Att uppmärksamma gällande sammanhållen utbildning på komvux

Om det, trots CSN:s avstyrkande, ändå ska göras en prövning av motsvarande utbildning på komvux behöver följande uppmärksammas gällande sammanhållen utbildning.

För studerande som kommer läsa sammanhållen utbildning på komvux behöver CSN få vetskap om detta, för att vi ska kunna pröva motsvarande utbildning utifrån hela utbildningens upplägg. För att CSN ska kunna identifiera vilka kurser som hör till en sammanhållen utbildning behöver dessa kurser ges egna studievägs-koder. I annat fall kommer CSN att göra prövningen av motsvarande utbildning för varje enskild kurs som den studerande läser, vilket skulle innebära att prövningen inte görs mot den avsedda sammanhållna utbildningen. Alternativt skulle den studerande alltid behöva lämna in en individuell studieplan tillsammans med sin ansökan, för att visa att han eller hon läser en sammanhållen utbildning. En sådan hantering skulle dock leda till merarbete för såväl den studerande som för skolan och CSN.

Riksrekryterande utbildning på komvux

Om det, trots CSN:s avstyrkande, ändå ska göras en prövning av motsvarande utbildning på komvux uppmärksammar CSN följande gällande riksrekryterande utbildningar på komvux.

Utredningens förslag medför att riksrekryterande komvuxutbildningar inte omfattas av förslaget till undantag i 2 kap. 8 d § studiestödsförordningen, vilket innebär att motsvarande utbildning enligt förslaget ska prövas för studerande vid riksrekryterande komvuxutbildningar, medan någon sådan prövning inte ska göras för studerande vid riksrekryterande utbildning på gymnasieskola och gymnasiesärskola. CSN anser att även riksrekryterande komvuxutbildningar bör omfattas av undantaget.

Särskild utbildning på gymnasial nivå (särvox) ger inte rätt till det nya bidraget

CSN uppmärksammar att studerande vid *särvox* inte kommer ha rätt till studiebidrag till eget boende, eftersom utbildningsformen inte nämns i bilaga A till studiestödsförordningen och inte heller som särskilt undantag i 2 kap. 2 § studiestödsförordningen. Detta innebär att studerande vid gymnasiesärskola och studerande vid särskild utbildning på gymnasial nivå kommer ges olika förutsättningar till stöd vid studier utanför hemorten.

Folkhögskola

CSN föreslår en justering i den i utredningen föreslagna 2 kap. 8 e § 1 studiestödsförordningen gällande folkhögskola.

CSN bedömer att nuvarande praxis bör ligga till grund för rätten till det nya bidraget för studerande vid folkhögskola och att ingen prövning av motsvarande utbildning därmed ska göras för dessa. CSN:s förslag på

justering i den i utredningen föreslagna 2 kap. 8 e § studiestödsförordningen framgår ovan under rubriken *Undantag från prövning av motsvarande utbildning för alla komvuxstuderande.*

Idag görs ingen egentlig prövning av om motsvarande utbildning finns på hemorten för studerande vid folkhögskola. Detta oavsett om de studerande bor på skolans internat eller inte. Anledningen till detta är att CSN bedömer att alla utbildningar på folkhögskolor är unika, bl.a. på grund av deras olika pedagogik och upplägg, vilket innebär att studerande inte anses kunna läsa en motsvarande utbildning någon annanstans. För de elever som bor på skolans internat görs heller ingen prövning av restidskravet, medan studerande som bor utanför skolan ska uppfylla restidskravet för att få rätt till inackorderingstillägg. Förslaget i betänkandet innebär därmed en förändring för studerande vid folkhögskolor som inte bor på skolans internat jämfört med idag, vilket inte framgår i utredningen.

I rapporteringar från folkhögskolor får CSN idag endast uppgift om på vilken nivå en studerande bedriver studier, alltså om studierna bedrivs på grundläggande nivå eller på gymnasial nivå.

En prövning av motsvarande utbildning utifrån kursinnehåll, där CSN skulle ta in information om och göra bedömningen utifrån enskilda kursers innehåll, skulle medföra en utökad administration och en mer komplex prövning, där CSN skulle behöva ta in uppgift om exakt vilka kurser de studerande läser. Det skulle även bli svårt för de studerande att veta när avvikelser i studierna skulle få en påverkan på rätten till studiebidrag till eget boende.

Mot bakgrund av ovanstående finner CSN att det inte heller fortsättningsvis bör göras någon prövning av motsvarande utbildning för studerande vid folkhögskola.

Var går gränsen för vad som är en motsvarande utbildning på komvux och folkhögskola?
Om det, trots CSN:s avstyrkande, ska göras en prövning av motsvarande utbildning för studerande på komvux och folkhögskola uppmärksammar CSN att det är otydligt var gränsen är tänkt att gå för när en utbildnings kursinnehåll ska anses motsvaras av annan utbildnings kursinnehåll. Rätten till bidraget blir därmed oförutsägbart för de studerande.

Om en studerande exempelvis planerar att läsa fem kurser under en termin och en av dessa kurser finns som motsvarande utbildning på hemorten medan övriga fyra kurser inte finns på hemorten, kommer den studerande då kunna få studiebidrag till eget boende för hela terminen eller inte? CSN anser att gränsen är otydlig för hur mycket eller lite som behöver skilja utbildningen åt under t.ex. en termin för att den inte längre ska anses motsvaras av annan liknande utbildning på hemorten.

För att inte hamna i en problematik där små kursavvikelser påverkar den studerandes rätt till stöd och där stödet därmed blir oförutsägbart för den studerande bör det, om det ska finnas ett krav på prövning av motsvarande utbildning för dessa skolformer, förtydligas hur stora avvikelser mellan utbildningar behöver vara för att de inte längre ska anses motsvara varandra. Särskilt inom komvux ges de studerande stora möjligheter att vara flexibla i sina kursval under pågående studier. En prövning av motsvarande utbildning på kursnivå skulle kunna begränsa de studerandes möjlighet att planera och anpassa sina studier. En studerande skulle då kunna tvingas avstå från att läsa på en annan ort av den anledningen att han eller hon inte kan lita på att stödet till eget boende är tillräckligt anpassat till den flexibilitet som studierna erbjuder.

7.3.4 Avstånd och restid till skolorten ska avgöra behovet av eget boende

Elev som är gift eller sambo

CSN bedömer att förslaget i 2 kap. 8 b § 3 om att med hem ska avses gemensam bostad för den studerande och dennes make, maka eller sambo, som familjen har kvar under den tid den studerande har ett eget boende för att studera är problematiskt.

Det är svårt att kräva bevisning för samboendeskaper om det med samboendeskaper avses två personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden. Utan krav på gemensamt barn kan systemet lätt missbrukas, exempelvis genom att två vänner väljer att skriva sig på samma adress. Detta är anledningen till att CSN idag ställer krav på att de samboende ska ha barn tillsammans.

Avstånds- och restidskrav

CSN konstaterar vidare att det är oklart hur avståndet och restiden är tänkt att beräknas. Då det finns flera alternativ önskar CSN att det under den fortsatta beredningen klargörs om det är den kortaste möjliga resa med allmänna kommunikationer som avses eller om det är något annat. Idag beräknar CSN restidskravet från dörr till dörr, där den studerande som huvudregel förutsätts använda allmänna kommunikationsmedel.

7.3.5 Bidrag ska lämnas med ett belopp som följer kostnadsutvecklingen

CSN tillstyrker förslaget.

Ett enhetligt månadsbelopp, knutet till prisbasbeloppet, ger enkelhet och tydlighet. Dessutom kommer stödet att följa med kostnadsutvecklingen på ett bättre sätt än idag. CSN ser också fördelar med att inte knyta beloppet till avståndet mellan den studerandes föräldrahem eller skolan, genom att studerande då kan byta bostad utan att det påverkar storleken på stödet och genom att den orättvisa studerande upplever med avståndsgränserna då försvinner. I dag upplever studerande det orättvist att en klasskompis med ett något längre avstånd till skolan beviljas ett högre belopp. Likaså upplever

studerande som bosätter sig i storstäder för att studera, att de inte får kompensation för den betydligt högre boendekostnaden som studier i en storstad innebär.

7.3.6 Bidrag ska i vissa fall kunna lämnas även om motsvarande utbildning finns på hemorten

Internat på folkhögskola

CSN föreslår att undantaget gällande studerande vid en folkhögskola ska gälla oavsett om den studerande bor på skolans internat eller i annat boende utanför föräldrahemmet, se förslag till justering i 2 kap. 8 e § studiestödsförordningen under avsnitt 7.3.3 ovan.

CSN:s uppfattning är att utbildning vid en folkhögskola inte kan jämföras med utbildning på en annan folkhögskola. CSN anser att detta gäller oavsett om den studerande är boende på skolans internat eller inte. Att undanta endast studerande som är boende på en folkhögskolas internat från prövningen av motsvarande utbildning skulle innebära att de får en fördel framför studerande som flyttat till studieorten, men inte fått plats på skolans internat. Oavsett om den studerande fått en plats på internatet eller ordnat ett annat boende på studieorten bör studiebidrag till eget boende kunna beviljas även om motsvarande utbildning finns på hemorten. En sådan hantering skulle dessutom överensstämma med hur CSN prövar motsvarande utbildning för studerande på folkhögskola idag.

Utlandssvenska elever

CSN anser att det kan finnas EU-rättsliga perspektiv att ta hänsyn till när det gäller att göra undantag från kravet på prövning av motsvarande utbildning för utlandssvenskar i den i betänkandet föreslagna 2 kap. 8 d § 3 studiestödsförordningen. Detta i de fall då ingen av vårdnadshavarna är svensk medborgare men minst en av dem är medborgare i ett annat EU-land. Frågan som diskuterats inom CSN är om undantaget för utlandssvenskar skulle kunna anses strida mot arbetstagares rättigheter enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 492/2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen. CSN vill lyfta behovet av att bestämmelsen utreds utifrån detta perspektiv innan den beslutas.

7.3.7 Bidraget ska betalas ut när det är styrkt att eleven har ett eget boende

CSN ställer sig positiv till förslaget men föreslår att det införs en möjlighet att göra undantag från kravet på styrkande i 2 kap. 31 § studiestödsförordningen i de fall ett sådant bedöms uppenbart obehövligt.

Utredningens förslag ger den som är i behov av stöd till eget boende större möjligheter att i god tid kunna planera för sina studier och ett boende på studieorten, utan att i förväg behöva visa upp ett hyresintyg.

CSN bedömer dock att ett krav på styrkande inte alltid är nödvändigt. Stöd bör i vissa fall kunna betalas ut utan styrkande, utan att det samtidigt innebär risker för felaktiga utbetalningar eller missbruk. I sådana fall skulle ett krav på styrkande enbart försvåra ansökningsförfarandet för de studerande. Detta gäller i de fall där CSN utan ett intyg kan konstatera att den studerande inte skulle kunna bedriva de aktuella studierna utan ett eget boende på eller i närheten av studieorten. Så kan t.ex. vara fallet för studerande som har sitt föräldrahem i Sverige och som ska studera i ett land utanför Norden. CSN föreslår därför följande justering i 2 kap. 31 § studiestödsförordningen.

Förslag i SOU 2020:33

CSN:s förslag

2 kap.

31 §

Studiehjälp får betalas ut bara om det är styrkt att den studerande bedriver de studier för vilka studiehjälpen har beviljats.

För att studiebidrag till eget boende ska betalas ut krävs också att det är styrkt att den studerande har ett eget boende.

Studiehjälp får betalas ut bara om det är styrkt att den studerande bedriver de studier för vilka studiehjälpen har beviljats.

För att studiebidrag till eget boende ska betalas ut krävs också att det är styrkt att den studerande har ett eget boende.

Undantag från kravet på styrkande av eget boende kan göras om sådant styrkande bedöms uppenbart obehövligt.

7.3.8 Kommunerna ges möjlighet att samordna kommunalt stöd till elevresor med ett nytt studiebidrag till eget boende

CSN tillstyrker förslaget att myndigheten ges möjlighet att lämna ut uppgifter om studiebidrag till eget boende elektroniskt på annat sätt än genom direktåtkomst.

CSN föreslår att rätten att lämna ut uppgifter kompletteras med en uppgiftsskyldighet för CSN gentemot kommunerna för motsvarande uppgift.

CSN vill uppmärksamma att begreppet *studietid* är ett begrepp som används för den tid då den studerande bedriver studier, oavsett om studierna ger rätt till studiestöd för perioden eller inte. För att inte förvirra läsaren i onödan

föreslår CSN att ordet ”studietid” i den föreslagna skrivningen i 15 § studiestödsdataförordningen (2009:321) byts ut mot ordet ”tid”, så att CSN ska lämna uppgifter om *tid* som studiebidrag till eget boende har beviljats för.

Under förutsättning att kommunerna, för att de ska kunna pröva rätten till vissa elevresor, inte behöver fler uppgifter från CSN än just enbart tid som studerande beviljats studiebidrag till eget boende för, har CSN inga andra synpunkter på förslaget till skrivning i 15 § studiestödsdataförordningen.

Behov av sekretessbrytande regel

Utredningen anser att det inte behövs någon sekretessbrytande regel för att CSN ska kunna lämna uppgift till kommunerna om studietid som studiebidrag till eget boende har beviljats för. Detta är normalt en offentlig uppgift och som utredningen framhåller förutsätter förekomsten av ett beviljat sådant bidrag att uppgiften finns i ett beslut som enligt huvudregeln i 28 kap. 9 § andra stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är offentligt. Kommunerna kommer dock endast att behöva *uppgiften* om studietid för vilken en studerande har beviljats studiebidrag till eget boende från CSN och *inte hela beslutet*.

Utlämnande av den aktuella uppgiften kommer i vissa fall medföra att den studerande inte kommer att beviljas stöd till elevresor av sin kommun. Även fullt legitima negativa ekonomiska konsekvenser av ett utlämnande utgör skada för den enskilde i offentlighets- och sekretesslagens mening. Mot denna bakgrund anser CSN att den föreslagna rätten för CSN att elektroniskt lämna uppgift om studietid som studiestöd till eget boende har beviljats för, bör kompletteras med en uppgiftsskyldighet för CSN gentemot kommunerna för motsvarande uppgift. Därmed skulle regleringen överensstämma med t.ex. den som gäller beträffande utlämnande av uppgift om beviljat studiestöd till socialnämnderna enligt 2 § förordning (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen (2001:453) och 13 § studiestödsdataförordningen (2009:321), till arbetslöshetskassorna enligt 23 § förordning (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring och 11 § studiestödsdataförordningen och till Försäkringskassan enligt 110 kap. 34 §§ socialförsäkringsbalken och 10 § studiestödsdataförordningen. En bestämmelse om uppgiftsskyldighet enligt ovan kan enligt CSN förslagsvis införas i lag (1991:1110) om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor.

7.3.9 Elever vid riksgymnasierna för döva och hörselskadade ska få boendekostnader täckta genom RG-bidrag

CSN ställer sig positiv till förslaget.

CSN uppmärksammar att det i utredningen på s. 751 står ”Dessa elever ska i stället få *bela* kostnaden för boende, mat och annan service bekostad via Rg-bidrag.” CSN vill förtydliga att Rg-elever har rätt till bidrag för *skäliga*

kostnader för kost, logi och annan service och endast om dessa kostnader inte ersätts på annat sätt.² Eventuell överskjutande del får den studerande själv bekosta. De studerande kommer därmed inte alltid att kunna få ersättning för *bela* kostnaden.

7.4.2 Ändringarna i studiestödsförfattningarna

Ikraftträdande

CSN avstyrker förslaget om att ändringarna i studiestödsförfattningarna ska träda ikraft den 1 juli 2022 och föreslår istället att ikraftträdandet sätts till den 1 juli 2023.

CSN bedömer att ett ikraftträdande till den 1 juli 2022 inte är realistiskt under rådande omständigheter. Myndigheten kommer under tiden fram till dess att arbeta med flera andra beslutade reformer som kräver stora utvecklingsresurser. Det gäller bland annat bättre studiestöd till äldre och körkortslån. CSN har inte möjlighet att ta om hand ytterligare en reform som kräver utvecklingsresurser under den tid som arbetet med övriga reformer pågår. För att CSN ska ges de förutsättningar som krävs för att kunna administrera det nya stödet behöver ikraftträdandedatumet sättas till den 1 juli 2023. Ett ikraftträdande till den 1 juli 2023 förutsätter att myndigheten inte får ytterligare reformer att omhänderta under perioden fram till dess.

Det nya stödet till inackordering är en avskild del i betänkandet som saknar närmare kopplingar till de övriga förslagen i betänkandet. Detta gör att ett senareläggande av ikraftträdandet gällande det nya stödet till inackordering inte behöver påverka de övriga delarna i betänkandet.

Övergångsbestämmelser

CSN har uppmärksammat att det i andra stycket i rutan under 7.4.2 står att "...med ett visst månadsbelopp *ska* studiebidrag till eget boende lämnas med samma månadsbelopp...", medan det på sid. 70 i förslaget till punkten 3 i övergångsbestämmelserna till studiestödsförordningen står "...*får* studiebidrag till eget boende, trots vad som anges i 2 kap. 2, 1 och 7-8 §§, lämnas...".

CSN utgår från att det är skrivningen i övergångsbestämmelsen som är den riktiga.

Övrigt

CSN har under rubrikerna 7.3.3 och 7.3.7 ovan föreslagit justeringar i 2 kap. 8, 8 d, 8 e och 31 §§ studiestödsförordningen. Justering har även föreslagits i 15 § studiestödsdataförordningen.

² 5 och 7 §§ förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan.

8.6.9 Konsekvenser av förslag om bidrag för eget boende

CSN delar den bild utredningen ger av den påverkan på ärendemängden som förslagen kan förväntas ge för CSN.

8.12 Finansiering

Finansiering av förslag om bidrag till eget boende

CSN beräknar att myndighetens *administrativa kostnader* för genomförande av förslaget kommer uppgå till cirka 1,95 miljoner kronor per år.

CSN har gjort kostnadsberäkningar för den systemutveckling som är nödvändig med anledning av de föreslagna ändringarna. Total *utvecklingskostnad* beräknas till cirka 31 miljoner kronor, under förutsättning att ikraftträdandet flyttas fram till den 1 juli 2023.

Dessa kostnader avviker från de preliminära kostnader som CSN tidigare har lämnat till utredningen. Den tidigare uträkningen byggde på att CSN skulle hantera det nya stödet i det gamla IT-systemet för inackorderingstillägg. En djupare analys av vad ändringen innebär har nu visat att det inte går att hantera det nya stödet till eget boende i det gamla systemet. Utifrån den nya analysen måste studiebidrag för eget boende byggas i ett nytt handläggningssystem vilket innebär högre kostnader jämfört med den tidigare lämnade kostnadsberäkningen. Kostnadsberäkningen har också påverkats av att CSN ska administrera ett nytt stöd, bättre studiestöd för äldre, som ska träda i kraft den 1 januari 2022. Detta arbete kommer att genomföras under samma tid som studiebidrag till eget boende, vilket kommer leda till att fler resurser krävs. CSN kommer därför i hög utsträckning att behöva ta hjälp av konsulter, vilket leder till en ökad kostnad. Kostnader för konsulter fanns inte med i den tidigare beräkningen.

Beslut om detta remissvar har fattats av generaldirektören Christina Forsberg efter föredragning av verksjuristen Pernilla Björck och utredaren Viktoria Sarwien i närvaro av chefsjuristen Åsa Lindahl. I arbetet med remissvaret har även verksamhetsutvecklarna Anna Kammerstad och Maria Grahn Sillén, IT-arkitekten Karin Rödseth, systemspecialisten Göran Engstrand samt studiestödsutredarna Mathias Eriksson, Veronica Florin Carlsson, Peter Salomonsson och Lena Säveland deltagit.

Christina Forsberg

Pernilla Björck

Viktoria Sarwien